

Otázka: Lidé a praktická filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): mojzte

Lidé a praktická filosofie (Filosofická etika, estetika a filosofie státu a práva)

Praktická filosofie: etika, politika a estetika. Autorita a moc. Sociální řád – konsensus nebo násilí? Základní pojmy a problémy praktické filosofie. Odumírání lidskosti?

Praktická filosofie

□ protiklad k teoretické filosofii (ontologie, gnozeologie)

□ definoval ji Aristotelés

□ = to, co je nám blízko – dělí se na etiku, politiku a estetiku

□ praktická filosofie řeší již konkrétnější filosofické otázky – otázky našeho života

Etika

☐ patří k základním filosofickým disciplínám a také k těm nejhlavnějším

☐ etika je lidský revoluční vynález

☐ z řeckého éthos = původně místo k bydlení, poté mrav, zvyk

☐ = filosofická nauka o správném jednání

☐ etika je teorií morálky

☐ snaží se najít společné a obecné základy, na nichž morálka stojí, případně se snaží morálku zdůvodnit

☐ existence etiky je založena na skutečnosti, že svět pro nás není neutrální, nýbrž je určitou hierarchií hodnot

☐ základní typy etiky

o **obecná etika a profesní etika** – lékařská, novinářská apod.

o **individuální etika** (zkoumá jednání jednotlivce) a **sociální etika** (zkoumá mravní normy určitého společenství)

o **autonomní etika** (já sám si to uvědomím – vyvozuje základní morální principy ze sobě vlastních) a **heteronomní etika** (nebudu zlobit mámu, protože mi to táta přikázal – řekl mi to někdo jiný – vyvozuje základní morální principy z vnějšku. Člověk je podřízen – nebo má být poslušen nějakému morálnímu zákonu, který mu byl dán z vnějšku.)

o **etika symetrická** (budu na tebe hodná, tím pádem na mě budeš i ty hodný – Starý Zákon) a **etika asymetrická** (já ti pomůžu i když vám, že ve stejném situaci by ses ty na mě vykašlal – Nový Zákon)

☐ základní otázky etiky

o Co je dobro a zlo? Odkud se berou morální normy a pravidla? Kdo je stanovuje?

☐ **morálka**

o je historicky a kulturně podmíněny souhrn hodnotících soudů, zvyků, a pravidel v otázce dobra a zla, jimiž se lidé řídí ve svém praktickém mravním jednání morální jednání podléhá vnitřní sebereflexi (svědomí, studu,...)

☐ **morálka X etika**

o jsou to synonyma

o ale je tam rozdíl

§ etika je teoretická základ morálky, morálka je již její aplikování

o př. etika - měj úctu k lidem

o př. morálka - pustím sednout babku v metru

☐ **mravnost**

o rys člověka nebo jednání, které odpovídá přijatým pravidlům a hodnotovým představám dané morálky

o někdy se mravnost taky chápe jako synonymum morálky

☐ **mravy**

o ustálený způsob jednání lidí vůči sobě navzájem

☐ **etiketa**

o pravidlo společenského chování, původně na panovnickém dvoře, později i v diplomacii apod.

o ukazuje nám přesná pravidla jak a kde se chovat

o současná doba na ni tolik nedbá

☐ **lidská svoboda**

o schopnost člověka jednat pouze ze své vůle, nezávislá na vnějším donucení

o svobodná jsem jen když se sám mohu rozhodnout, děti a vězni se sami rozhodnout nemohou
- nejsou svobodní - hranice mezi svobodou a nesvobodou je velmi tenká

□ kauzalita - příklad na základě osobní zkušenosti

□ **svědomí** - vnitřním měřítkem morálnosti lidského jednání

o náš vnitřní hlas

o často jednáme pod tlakem osobností

o můžeme se za ostatní stydět, ale svědomí máme jen samy za sebe

o je velmi subjektivní, každá ho máme jinak nastavená

§ problém s detektorem lži - násilníci si neuvědomují co udělali - každý má své svědomí jiné

Politika (filosofie státu a práva)

□ odlišnost od sociologie a politologie - politika se více zaměřuje n zproblematizování institucionálního myšlení

□ **vztah práva a svobody**

o právo a svoboda - protiklady se vzájemně doplňují

o př. máme právo mít řidičák a jezdit kam chceme, ale zároveň musíme dodržovat určitá pravidla - jezdit na straně apod.

o svoboda musí být regulována právem

□ **vztah legality a legitimacy**

o legalita = soulad s právem

o legitimita = oprávněnost, co je lidské, co se přijímá za správné

o př. zabíjení židů – bylo to v souladu s právem, ale nebylo to legitimní

o př. pomoc židovi – byla legitimní, ale ne legální

□ **vztah mezi přirozeným a pozitivním právem**

• právo přirozené – vyplývá ze vztahu mezi lidmi, u lidské přirozenosti

§ je dáno naším lidským založením, cítíme to, je to v nás

• právo pozitivní – vyplývá z psaných zákonů, které vznikly rozhodnutím lidí v dané situaci

§ psané zákony, které reagují na situaci – jezdíme vpravo, protože jsme se prostě musel nějak dohodnout

• **neostrost hranic mezi přirozeným a pozitivním právem** se projevuje ve třech základních přístupech k dějinám státu a práva

§ přirozenoprávním (zákony přirozené)

§ historickém (zákony zvykové)

§ pozitivním (zákony smluvní)

□ **vztah státu a občanské společnosti**

• **občanská společnost** = typ liberální společnosti, v níž každý občan má legitimní nárok sám si uspořádat svůj život podle principů života, svobody a rovnosti

§ **aktivní** – je potřeba aby byla společnost aktivní, lidé se dohodnou a lépe fungují

§ **pasivní** – pasivní občanská společnost je výhodou pro politiky, lidé do ničeho nekecají, nestěžují si a oni si mohou dělat co chtějí

§ jakmile rezignujeme na společnost, tak i rezignujeme na demokracii, necháme si vše líbit

• = vazby vytváření mezi lidmi a skupinami lidí

o stát vs. občanská společnost/lid

§ nejdříve zde byli lidi kvůli státu, nyní v demokratické společnosti jsou lidé důležitější než stát, my stát úkolujeme, aby byl náš život co nejpříjemnější

Lid (démós) chápe Aristotelés ve smyslu „dav“. Dnes bychom řekli že to je ochlokracie (ochlos = lůza). Aristokraté nejsou chápáni jako „privilegovaná šlechta“, ale jako „aristokraté ducha“. **politeia** (ústavní vláda většiny)

Tedy to, co my dnes nazýváme slovem demokracie.

Přirozená forma vlády

monarchie (monarcha respektuje přirozené právo)

aristokracie (vláda „těch mravně nejlepších“, tedy aristokratů)

Aristokraté nejsou chápáni jako „privilegovaná šlechta“, ale jako „aristokraté ducha“.

politeia (ústavní vláda většiny) Tedy to, co my dnes nazýváme slovem demokracie.

Zvrhlá forma vlády

tyranie (tyran „řídí“ stát na základě své soukromé vůle)

oligarchie (vláda bohaté menšiny; řídí stát jen ke svému prospěchu)

demokracie (vláda davu, kdy lid pod vlivem demagogů se může stát kolektivním despotou)

□ John Locke (1632 - 1704)

o zastával vlastní teorie společenské smlouvy

- o stanovil první dělbu moci
- o moc ve státě je třeba rozdělit a vyvážit ☐ její 3 hlavní složky jsou legislativní, exekutivní a federativní
- o pokusil se zdůvodnit konstituční formu vlády – panovník je povinen respektovat přirozené právo

Autorita a moc

☐ moc = schopnost vládnout sám sebou a prosadit svou vůli případně i proti vůli druhých

o prostřednictvím moci se tedy obvykle projevuje nadřazenost jedné vůle nad druhou

o moc patří každému člověku – je to úsilí o sebeprosazení

☐ **Max Weber rozlišoval 2 základní typy moci**

o elementární moc (přirozená/základní)

§ moc, s níž se prosazuje každá živočich včetně člověka, patří k životu – jejím opakem je bezmoc a nemoc

§ máme ji všichni, je to moc být, moc žít

o panství - ovládání

§ moc jedince nebo skupiny nad určitou společností

§ vy my kus své moci odevzdáte a já jsem teď silnější než vy – dá se nabýt mnoha způsoby

☐ **uzurpátorské panství/holá moc**

o moc, založena na donucení – silou, násilím, proti vůli společnosti

☐ **legitimní panství**

o zákonem oprávnění, tedy moc s autoritou, moc založena na všeobecném souhlasu

o charismatické panství

§ charismatická osoba přesvědčí ostatní lidi, že je v jejich zájmu mu moc předat

§ nevýhoda - po smrti charismatické osoby se tento druh moci rozpadá

o tradiční panství

§ dědičnost moci; umožňuje stabilitu moci

§ nevýhoda - nezaručuje kvalitu nového panovníka

o legální panství

§ moc se stanovuje na základě závazných pravidel

§ moc pomocí veřejných volby

□ autorita

o vážnost, vlivnost a význam jedince, která je respektovaný

o autorita mlž být založena na věku, vzdělání a formální pozici jedince

o formální autorita - právo nařizovat, rozhodovat, vyžadovat poslušnost

o neformální autorita - status zkušeného člověka, jehož názor všichni berou vážně

Estetika

□ z řečtiny - aisthésis = smyslové vnímání

□ Čím se zabývá?

o krásnými objekty, objektivní krásou apod.

□ sféra estetiky a etiky, neznamená jen kladnou věc - etika (obor, kde rozlišujeme věci z hlediska dobra a zla - když se zachovám jako svině, tak se chovám eticky - etické chování je zlé i dobré)

□ estetika = krása i ošklivost, sféra estetická se vyskytuje všude, kde určujeme líbí/nelíbí

□ obrázek

□ 1. část grafu - sféra přírody - estetický vhled tam vznášíme velmi málo

o přírodu vnímáme jen z malého úhlu, příroda je pro člověka primárně zdrojem praktického obstarávání a až potom ji obdivujeme

o divoká příroda už vůbec není sférou estetiky (až do 19. století)

□ 2. část grafu - užité věci, vyrobené člověkem - je to půl na půl, chci oblečení aby mě hřálo, a le zároveň chci aby to bylo hezký, hrníček na kafe - chceme ho kvůli praktičnosti, ale když máme na výběr, tak šáhneme po tom hezčím

o často i trpíme kvůli designu - koupíme si boty, které jsou nepohodlné, ale hezké

o design to celé narušil - jak je dobré a špatné, že design převažuje nad funkčností

□ 3. část grafu - umění - dělá se jen kvůli designu, zajímá nás na tom jen estetické

o obchodník s uměním - zajímá ho ta estetika, ale i mimoestetická - snaží se to zpeněžit (tím se to estetické lehce prolíná)

□ estetické = základní klíčová kategorie estetiky, označuje všechny estetické jevy a celý jejich rozsah

□ umění - 2 významy

o krása - estetičnost

o umět - něco udělat - technika

□ **Životní cyklus umění** - každý sloh projde všemi fázemi

o **1.** Primitivní, zkušební fáze (hledání);

o **2.** Klasické období (představy, ideály a výsledky se zdají v rovnováze)... Vyváženost, uměřený racionalismus

o **3.** Zjemnělý manýrismus (přechod od obecných hodnot k hodnotám konkrétním). Vzdůstá smyslovost, rafinovanost.

□ stejné, jen s menšími změnami

o **4.** „barokní fáze“ (snaha jít dál prodlužováním, deformováním, extremizací ap. již objevených a užitých prvků). Zvýšený důraz na pohyb, nápor vůle, citů, patos. Smyslovost.

□ prochází extrémy

Sociální řád - konsensus nebo násilí?

□ každé lidské společenství je založeno na existenci určitého sociálního řádu a respektu vůči němu

□ **sociální řád** - je výsledkem fungování relativně stabilní struktury sociálních institucí a vzájemné sociální solidarity (lidské soudržnosti)

o dodržování tohoto řádu a úcta k němu zaručují existenci společnosti a udržování sociálního konsensu

□ extrémní teorie - základem je konsensus/základem je konflikt - mělo by to být v souladu

□ **konsensus** - souhlas, shoda mezi názory jednotlivých osob nebo skupin

o je prostředkem nenásilného řešení konfliktů

□ **násilí** je jednání, které přímo ohrožuje zdraví fyzické či duševní a život druhých lidí

o jeho cílem je prosadit svou vůli/moc zlomí jejich opor

□ teorie konsensu je založena na 4 předpokladech

o předpoklad stability, rovnováhy, funkcionality a konsenzu

□ teorie konfliktu naopak vychází z těchto 4 předpokladů

o předpoklad dějinnosti, explozivity, disfunkcionality či produktivity, a předpoklad nátlaku